

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Deafness among the Negev Bedouin: an interdisciplinary dialogue on deafness, marginality and context

Kisch, S.

Publication date
2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kisch, S. (2012). *Deafness among the Negev Bedouin: an interdisciplinary dialogue on deafness, marginality and context*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

De artikelen die in dit proefschrift samen zijn gebracht gaan over verschillende aspecten van doofheid onder de Negev Bedoeïenen, de Arabische inwoners van de zuidelijke regio in het hedendaagse Israël. Bijzonder zijn een aantal Bedoeïenengemeenschappen waar de Al-Sayyid Bedoeïenen gebarentaal (ABSL) is ontwikkeld. Dit heeft geleid tot een gebaren taalgemeenschap, waarin zowel horende als dove mensen participeren. De ervaringen van de Negev Bedoeïenen met doofheid, als ook de interventies in dit gebied hebben tot verschillende onderzoeksvragen geleid. Overheidsinterventies gericht op doofheid vinden plaats in de context van de in het algemeen slechte voorzieningen en discriminatie van de Negev Bedoeïenen. Het analyseren van deze interventies, zowel als andere interacties tussen voornamelijk Joodse Israëlis en Bedoeïenen, biedt de kans om de complexe relaties tussen een benadeelde minderheid en de dominante samenleving, haar instituties en ideologieën te bestuderen.

De artikelen zijn gebaseerd op verschillende periodes van etnografisch veldwerk, voornamelijk uitgevoerd onder de Negev Bedoeïenen, verspreid over meer dan 16 jaar. Hoewel mijn veldwerk niet beperkt was tot de Al-Sayyid Bedoeïenen, waren het dorp Al-Sayyid en mijn gastfamilie mijn thuishaven voor meer dan 32 maanden van *in-residence* veldwerk.

De gevolgen van doofheid onder de Negev Bedoeïenen variëren zowel tussen de verschillende Bedoeïenengroepen als ook op basis van gender. De meerderheid van de Negev Bedoeïenen zijn, zoals de meerderheid van de doven wereldwijd, geboren in families waar er geen eerdere ervaring met doofheid of gebarentaal was. Onder de Bedoeïenen komen opvallend hoge aantallen doven voor; in vergelijking met 0,17 procent aangeboren doofheid onder de Palestijnse bevolking in het algemeen, zijn onder de Al-Sayyid Bedoeïenen 2,5 tot 3 procent van de mensen doof. Dit is een van de hoogst geregistreerde doofheidcijfers wereldwijd. Ook onder Qderat Bedoeïenen in

de Negev komen al meerdere generaties lang veel doven voor. Deze hoge aantallen, en de ontwikkeling van een lokale gebarentaal, hebben geleid tot opmerkelijke verschillen in de ervaringen van doofheid, zowel onder doven als onder horenden. Het meest significante is dat zowel doven als horenden al vanaf jonge leeftijd in contact komen met visuele taal.

In de afgelopen tien jaar hebben vergelijkbare gebarengemeenschappen de aandacht getrokken van wetenschappers uit verschillende disciplines, waaronder voornamelijk genetica, disability studies, dovenstudies en gebarentaalkunde. Elk artikel in dit proefschrift gaat een dialoog aan met deze disciplines. Terwijl ik een antropologische bijdrage heb willen leveren aan deze verschillende onderzoeksterreinen, bekijk ik de concepten die gehanteerd worden kritisch en bespreek ik de onderliggende vooronderstellingen.

Verschillende onderzoeklijnen hebben dit project geïnspireerd. Ik ben mijn onderzoek begonnen met een aantal vrij eenvoudige vragen over de praktijken die ten grondslag liggen aan de sociolinguïstische realiteit van de Al-Sayyid Bedoeïenen. Deze vragen hebben tot een aantal conclusies geleid die van belang zijn voor de studie van doofheid en gebarentaal. Het introduceren van de term *shared signing community* is een van de belangrijkste uitkomsten. Hiermee doel ik op de unieke sociolinguïstische omstandigheden waarin gebarentalen worden ontwikkeld en gebruikt door zowel doven als horenden. Dit is een aspect dat in taalwetenschappen en dovenstudies vaak over het hoofd wordt gezien. Deze term is door andere onderzoekers overgenomen om vergelijkbare gemeenschappen elders aan te duiden. De term heeft geleid tot een verschuiving van de aandacht naar de rol van zowel dove als horende gebruikers van gebarentaal en de impact van cross-modaal taalcontact (bijv. contacten tussen gebarentalen en gesproken talen). Niet alle horenden onder de Al-Sayyid beheersen de lokale gebarentaal, maar potentiële vertalers zijn gemakkelijk beschikbaar. In feite is het aantal horenden dat gebarentaal goed beheerst groter dan het aantal dove Al-Sayyid.

Ik heb in mijn onderzoek ook aangetoond dat niet alleen diegenen die de gebarentaal goed beheersen bijdragen aan deze sociolinguïstische realiteit; ook diegenen die niet zo bekwaam zijn in de lokale gebarentaal delen de kennis die voortkomt uit de dagelijkse praktijken van doofheid en gebaren. Diegenen die de gebarentaal niet beheersen erkennen het als een volwaardige taal en passen hun kennis van de pragmatiek van communicatie in gebaren toe. In het licht van de nog steeds overheersende lage waardering van

gebarentaal in de wereld van de horenden, en gezien het feit dat zelfs binnen taalwetenschappen gebarentalen pas in de jaren zestig van de vorige eeuw volledig werden geaccepteerd als talen, kan de sociale waarde van deze collectieve ervaringskennis niet worden onderschat.

Mijn analyse van lokale communicatiepraktijken onder de Al-Sayyid toont het belang aan van vertaling en bemiddeling. De meeste dove en horende Al-Sayyid maken deel uit van meerdere taalgemeenschappen. Op deze manier ontstaat er een veelvoudig systeem van talen, taalmodaliteiten, en domeinen. Dit systeem brengt verschillende vormen van vertaling en bemiddeling met zich mee, tussen verschillende taalmodaliteiten, en in meerdere talen zoals gesproken en geschreven Hebreeuws en Arabisch en meerdere gebarentalen (ABSL zowel als ISL, Israëlische gebarentaal). Ik laat zien dat niet alleen doven afhankelijk zijn van vertaling en bemiddeling in hun dagelijkse communicatie. Op basis hiervan heb ik geconcludeerd dat, zolang dove mensen in een situatie zitten waarin zij voor anderen kunnen vertalen, hun afhankelijkheid van vertaling van gesproken taal niet hoeft te leiden tot beperking of sociale isolatie.

Mijn onderzoek toont ook aan dat het belangrijk is om te onderzoeken hoe sociale structuren en praktijken in *shared signing communities* doven faciliteren en belemmeren, ook al wordt de sociale ruimte door doven en horenden gedeeld en is die in het algemeen aangepast aan doven.

Tenslotte betoog ik dat *shared signing communities* de groepsvorming van doven niet uitsluit. Door verschillende factoren neemt deze groepsvorming andere vormen aan in de verschillende *shared signing communities*. Terwijl het gebruik van Israelische gebarentaal en een voorkeur voor huwelijken tussen doven in toenemende mate geassocieerd worden met gemeenschapsvorming van doven, laten mijn gegevens zien - gebaseerd op een vergelijking tussen dove Bedoeïenen van verschillende gemeenschappen - dat jonge dove Bedoeïenen in *shared signing communities* zulke opvattingen op andere manieren articuleren dan Bedoeïenen die opgroeien in families waar doofheid pas recentelijk zijn intrede heeft gedaan.

Een andere onderzoekslijn die in dit onderzoek naar doofheid wordt uitgewerkt betreft de impact van interventies gericht op doofheid. De machtsverhoudingen die ten grondslag liggen aan zulke gespecialiseerde interventies worden vaak over het hoofd gezien; ze zijn verhuld in de overheidsprioriteiten die bepaalde interventies de voorkeur geven boven andere, en door het algemeen aanvaarde idee dat interventies gebaseerd zijn

op het oordeel van deskundigen. De Bedoeïenen in de Negev vormen een van Israël's meest gemarginaliseerde minderheden, velen van hen leven in nederzettingen die niet officieel erkend zijn door de staat, waardoor zij de meest essentiële infrastructuur, zoals stromend water of elektriciteit, missen. Niettemin zijn er verschillende overheidsdiensten en interventieprogramma's die zich op doofheid richten.

Interactie met de medische wereld (met name via de introductie van genetische counseling, audiometrie en Cochleaire Implantaten) en onderwijsinstellingen leiden tot nieuwe uitdagingen. Mijn gegevens laten zien dat Bedoeïenen uit *shared signing communities* anders reageren op zulke interventies: terwijl doofheid hier niet makkelijk ondergeschikt wordt gemaakt aan het medische model, worden de lokale ervaringskennis en praktijken uitgedaagd door de gezaghebbende kennis die opgelegd wordt door de pedagogische en medische vertogen en professionelen. De medische wereld gaat er vanuit dat doofheid verholpen of vermeden moet worden, en het veel voorkomen van doofheid vereist daarom interventies in een van de meest gevoelige sociale arenas: huwelijksbemiddeling. Mijn analyse wijst erop dat de lokale vertogen en verklaringen van doofheid onder de Al-Sayyid Bedoeïenen geen onwetendheid op het gebied van genetische verklaringen tonen maar vooral een manier zijn om om te gaan met de gevolgen van het project van genetische counseling. Terwijl doofheid in het algemeen wordt gezien als iets waarmee om kan worden gegaan, is het vinden van de juiste huwelijkspartners (zowel voor dove als voor horende mensen) een bron van toenemende zorg. De genetische verklaring wordt aangewend als het uitkomt, maar in het zoeken naar een huwelijkspartner nemen mensen veel factoren in beschouwing, en niet alleen die van het "genetische risico".

Interventies gericht op doofheid hebben verschillende onbedoelde gevolgen, niet alleen introduceren ze stigmatiserende narratieven; ze creëren ook verschillende levenstrajecten die de sociale ruimte tussen doven en horenden verminderen. Zo creeërt ongelijke toegang tot onderwijs voor doven versus horenden en voor dove mannen versus vrouwen een kloof in geletterdheid, die de kansen van dove mensen vermindert en genderongelijkheid doet toenemen.

Genderongelijkheid bij de Negev Bedoeïenen wordt vaak toegeschreven aan zogenaamde traditionele genderrelaties, maar mijn analyse laat de rol van overheidsinstanties zien in het versterken van zulke ongelijkheden aangezien mannen en vrouwen niet dezelfde kansen hebben. Zo heeft ook de introductie

van genetisch testen op doofheid een verschillende invloed op mannen en vrouwen. Gezien de lokale huwelijkspraktijken, en ondanks pogingen om het labelen van dragers te vermijden, beïnvloedt genetisch testen de huwelijkskansen van vrouwen meer dan die van mannen. Echter, ik verwerp een benadering waarin dove Bedoeïenenvrouwen als drievoudig gemarginaliseerd worden gezien en dus het slachtoffer zijn van cumulatieve onderdrukking: doof, vrouw, en Bedoeïen. Om recht te doen aan de geleefde ervaringen van Bedoeïenenvrouwen, worden hun positie en structurele beperkingen onderzocht vanuit hun eigen ervaringen en de wensen die hun subjectiviteit en strategieën vormen. Mijn onderzoek laat zien hoe zowel dove als horende Bedoeïenenvrouwen lokale netwerken en middelen aanwenden om zich binnen de beperkte structuren te bewegen.

Daarnaast onderzoek ik de ervaringen van Bedoeïenenvrouwen in een Israëliësch ziekenhuis en hun korte maar significante ontmoetingen met andere Bedoeïenen en met Joods-Israëliëse vrouwen. Terwijl ziekenhuisetnografieën zich vaak richten op de interactie tussen patiënten en staf, leggen in het bijzonder overheidsziekenhuizen een extreme nabijheid op aan vreemden wiens sociale werelden normaal gesproken niet samenkomen. Zulke “lay encounters” zijn vol van sociale spanningen, alsook van de mogelijkheden om met deze spanningen om te gaan. Ik suggereer dat deze ontmoetingen betekenisvol zijn om wat ze laten zien van de bredere sociale context.

De derde onderzoekslijn is voortgekomen uit de herhaalde verwijzingen naar *shared signing communities* als geïsoleerd. De zoektocht naar de condities die taal voortbrengen heeft ertoe geleid dat het bestuderen van relatief jonge gebarentalen een *cutting edge* thema is geworden in moderne linguïstiek en cognitieve wetenschappen. De Al-Sayyid Bedouin Sign Language (ABSL) is tegenwoordig een van de meest bekende voorbeelden van een zogenaamde “emerging sign languages”. Sinds 2005 zijn er meer dan een dozijn linguïstische artikelen verschenen over ABSL, en allemaal beschrijven zij Al-Sayyid af als geïsoleerd en afgezonderd. Terwijl er weinig twijfel over bestaat dat ABSL inderdaad een geïsoleerde taal is (die niet bij een taalfamilie kan worden ingedeeld), is de taal beslist niet ontstaan in de afwezigheid van mogelijke externe invloeden of andere talen die als communicatie modellen zouden kunnen dienen. De meerderheid van de gebruikers van deze gebarentaal, namelijk alle horenden, zijn tweetalig in de lokale gebarentaal en in het lokaal gesproken Arabische dialect, en hebben dus gesproken taal

direct voorhanden. Dove Al-Sayyid zijn ook in toenemende mate tweetalig aangezien onderwijs er toe heeft geleid dat de meeste geschoolde dove ook ISL gebruiken en enige alfabetisatie in het Arabisch of Hebreeuws hebben geleerd.

Ik betoog daarom dat de verwarring of uitbreiding van het begrip “geïsoleerde taal” naar “geïsoleerde gemeenschap” gunstig is voor wetenschappers die op zoek zijn naar een “natuurlijk laboratorium”. Ik ga in op deze tendens door de sociale netwerken die in Al-Sayyid een rol spelen te analyseren, en zo het dynamische karakter van dit sociolinguïstische landschap bloot te leggen alsmede het significante verschil tussen isolatie en marginalisatie te benadrukken. Alhoewel de Al-Sayyid zowel wat taal betreft als sociaal niet geïsoleerd zijn, zijn veel Al-Sayyid wel degelijk gemarginaliseerd. Het voorbeeld van de Bedoeïenen in de Negev laat zien dat marginalisatie het omgekeerde kan betekenen van isolatie. Terwijl isolatie autonomie veronderstelt, betekent marginalisatie vaak asymmetrie in een of meer van meerdere machtsverhoudingen en afhankelijkheden. De sociale, economische en politieke marginalisatie van de Negev Bedoeïenen in het algemeen maakt hen, in plaats van autonoom, juist méér afhankelijk van de sociale en politieke structuren om hen heen.